

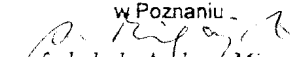
Poznań, 19.02.2010 r.

UCHWAŁA

Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w Poznaniu w sprawie oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia w gminach Dobrzyca i Kotlin (woj. wielkopolskie)

Regionalna Komisja po zapoznaniu się z przygotowanym przez zespół roboczy Komisji pod przewodnictwem Pani prof. dr. hab. inż. Janiny Zbierskiej opracowaniem dotyczącym oddziaływania na środowisko przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia w gminach Dobrzyca i Kotlin w województwie wielkopolskim oraz po dyskusji, jaka odbyła się podczas posiedzenia plenarnego Komisji w dniu 15 lutego 2010 roku przyjęła stanowisko zespołu roboczego Komisji zawarte we wspomnianym wyżej opracowaniu.

Z wyrazami uszanowania

PRZEWODNICZĄCY
REGIONALNEJ KOMISJI
DO SPRAW OCEN ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
w Poznaniu -

prof. dr hab. Andrzej Mizgajski

Załączniki:

1. Opinia zespołu roboczego Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w Poznaniu w sprawie oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia w gminach Dobrzyca i Kotlin (woj. wielkopolskie).

Opinia

w sprawie oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia w gminach Dobrzyca i Kotlin (woj. wielkopolskie)

Opinia została opracowana przez Zespół Roboczy w niżej podanym składzie, powołany przez Prezydium Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w Poznaniu:

1. Janina Zbierska - przewodnicząca zespołu,
2. Roman Jaszczak - członek zespołu,
3. Witold Kamiński - członek zespołu,
4. Andrzej Kędziora - członek zespołu,
5. Tadeusz Mizera - członek zespołu,
6. Czesław Przybyła - członek zespołu.

Opinię sporządzono w oparciu o następujące dokumenty:

- 1) Postanowienie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2009 r., ustalające zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego w dolinie rzeki Lutyni (RDOŚ-30-OO.I-66191-5/09/akr);
- 2) Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dla inwestycji „Zbiornik wodny Lutynia, gm. Dobrzyca i Kotlin”, woj. wielkopolskie, wykonany przez Prof. dr hab. Janinę Borysiak, biegłego w zakresie ochrony przyrody Wojewody Wielkopolskiego (nr 0091);
- 3) Pismo Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 12 listopada 2009 r. do Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Ostrowie Wielkopolskim, w sprawie uzupełnienia Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia Zbiornik Lutynia na środowisko;
- 4) Pismo Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., z dnia 9 grudnia 2009 r., zawierające wyjaśnienia do Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- 5) Pismo Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Poznaniu, Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., z dnia 11 stycznia 2010 r., zawierające drugą część wyjaśnień do Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- 6) Mapę poglądową lokalizacji studni;
- 7) Wyciąg z projektu planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Odry.
- 8) Aktualizacja „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kotlin” na lata 2009- 2012 z perspektywą na lata 2013- 2016;
- 9) Plan rozwoju lokalnego Gminy Kotlin.

I. Informacje ogólne

Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., dnia 4 lutego 2009 r. złożył wniosek do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia. Projekt budowlany dla „Zbiornika Lutynia” opracował Hydroprojekt Sp. z o.o. w Poznaniu.

Planowany zbiornik wodny został zaprojektowany w dolinie rzeki Lutyni, w gminach Dobrzyca i Kotlin, w województwie wielkopolskim. Jest zaplanowany na gruntach wsi Lutynia, obejmujących głównie trwałe użytki zielone, grunty orne i lasy, państwowe i prywatne. Zapora ziemna o długości 270 m, szerokości 5,5 m i maksymalnej wysokości 8,2 m zlokalizowana będzie na terenie wsi Wilcza.

Zbiornik ten ma być obiektem małej retencji, gromadzącym wodę do nawodnień rolniczych, a także służyć do przechwytywania wysokich wód w górnej zlewni Lutyni, stanowiących zagrożenie powodziowe na obszarach dolinnych środkowego i dolnego biegu rzeki, jak również w celu alimentowania przepływów niżówkowych. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 roku w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie, zbiornik Lutynia został zaliczony do III klasy technicznej. Przepływ miarodajny powinien odpowiadać przepływowi o prawdopodobieństwie występowania $p = 0,5\%$ (raz na 200 lat), a przepływ kontrolny $p = 0,2\%$ (raz na 500 lat). Planowana budowa zbiornika została sklasyfikowana jako inwestycja celu publicznego.

Przy rzędnej normalnego piętrzenia $NPP = 124,25$ m n.p.m. planowany zbiornik będzie miał powierzchnię 54,7 ha, długość 3,49 km, średnią szerokość 168 m, średnią głębokość 2,3 m i pojemność 1 255 tys. m^3 . Przy rzędnej maksymalnego piętrzenia $MaxPP = 124,75$ m n.p.m. zbiornik będzie miał powierzchnię zalewu 61,9 ha, długość 3670 m, pojemność $V = 1 546$ tys. m^3 , średnią głębokość zalewu 2,5 m. Przy rzędnej minimalnego piętrzenia $MinPP = 123$ m n.p.m. powierzchnia zalewu obejmie 34,9 ha, a pojemność wyniesie 696 tys. m^3 . Planowana rezerwa powodziowa wynosi 291 tys. m^3 . Wysokość piętrzenia podana w projekcie budowlanym wynosi $h = 8,05$ m (tj. powyżej 5 m), co kwalifikuje inwestycję do wymagających opracowania raportu o oddziaływaniu na środowisko, zgodnie z §2 pkt. 34 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. (Dz. U. Nr 257, poz. 2573 ze zm.).

W nawiązaniu do Dyrektywy 2000/60/WE - Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) zbiornik Lutynia położony jest w IX zlewni bilansowej regionu wodnego Warty (Warta od Proсны do Kanału Mosińskiego) o powierzchni 1,7 tys. km^2 . Obszar zlewni objęty jest projektem planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Odry. W pierwotnej wersji ww. plan miał być zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 22 grudnia 2009 r. i opublikowany w Monitorze Polskim. Z dostępnych informacji wynika, że plan ma zostać ostatecznie zatwierdzony w pierwszym kwartale 2010 r. Według obecnego projektu planu rzeka Lutynia od źródeł do ujścia rzeki Lubieszki zakwalifikowana została jako naturalna, scalona część wód powierzchniowych (SCWP) o numerze W0901, dla której wytypowano program działań mających na celu zachowanie dobrego (naturalnego) stanu wód (ekologicznego oraz chemicznego). Program działań wynika z projektu programu wodno-środowiskowego kraju. Na etapie uzgodnień planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Odry, WZMiUW w Poznaniu przekazał do KZGW (za pośrednictwem RZGW w Poznaniu) wyciąg z programu inwestycyjnego na lata 2008-2015, w którym ujęta została m. in. budowa zbiornika Lutynia. Przewiduje się, że ostateczna wersja projektu planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Odry zawierać będzie rozdział określający wykaz inwestycji mogących pogorszyć stan wód w rozumieniu RDW, których realizacja wymagana jest względami nadrzędnego interesu publicznego (np. ochrona przeciwpowodziowa).

II. Uwagi ogólne

Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., wraz z wnioskiem z dnia 26 stycznia 2009 r. do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu, o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego Lutynia, złożył wniosek o ustalenie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Na podstawie art. 123 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tj. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.), w związku z art. 69 ust. 3 i art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.), Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu ustalił zakres raportu postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2009 r. (RDOŚ-30-OO.I-66191-5/09/akr). W postanowieniu ustalono, że raport należy opracować zgodnie z wymaganiami **art. 66 ustawy z dnia 3 października 2008 roku** o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.), ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień z zakresu: ochrony przyrody, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej i hydrogeologii, zabezpieczenia zabytków archeologicznych, wymagań sanitarno-higienicznych, zdrowia ludności oraz powinny być dołączone stosowne mapy i załączniki graficzne. Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia „Zbiornik Lutynia” został opracowany przez prof. dr hab. Janinę Borysiak, biegłego w zakresie ochrony przyrody Wojewody Wielkopolskiego (nr 0091).

W opinii Zespołu Roboczego RKOOS w Poznaniu raport zawiera pod względem formalnym wszystkie elementy, które wynikają z art. 66 ustawy z dnia 3 października 2008 roku. Raport obejmuje 12 rozdziałów, streszczenie, 5 załączników zawartych na 115 stronach wydruku oraz tabelę z wykazem siedlisk przyrodniczych występujących w zasięgu oddziaływania inwestycji (załącznik 1, bez numeracji stron) i zestaw fotografii (odrębne strony od 1 do 12). Jest napisany poprawnie językowo, w sposób zrozumiały i jest wystarczająco udokumentowany graficznie. Parametry techniczne przedsięwzięcia są przedstawione w sposób przejrzysty i wystarczający. Potencjalny wpływ na elementy abiotyczne środowiska i powierzchnię ziemi, ludzi, dobra kultury i zabytki został omówiony na ogół prawidłowo (patrz uwagi szczegółowe). W raporcie przedstawiono szeroko warunki hydrologiczne i jakość wód, charakterystykę szaty roślinnej i świata zwierząt, analizując zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty potencjalnego oddziaływania planowanego zbiornika wodnego na te elementy. **Nie dokonano jednak wymaganej oceny ilościowej i jakościowej tych oddziaływań, pozwalającej jednoznacznie ocenić wpływ planowanej inwestycji na środowisko. Nie dokonano również wystarczającej analizy różnych wariantów planowanego przedsięwzięcia, w tym racjonalnego wariantu alternatywnego oraz wariantu najkorzystniejszego dla środowiska.**

Z uwagi na niewystarczające lub niejednoznaczne przedstawienie niektórych zagadnień we wniosku inwestycyjnym i raporcie Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu dnia 12 listopada 2009 r. skierował do Wielkopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp. pismo wskazujące potrzebę uzupełnienia raportu oraz bardziej wnikliwego i jednoznacznego przedstawienia szeregu zagadnień z zakresu ochrony przyrody, hydrogeologii, gospodarki wodnej i gospodarki odpadami, a także przedstawienia wymaganych wariantów przedsięwzięcia oraz udowodnienia istniejącego zagrożenia dla ludzi jako uzasadnienia celu publicznego tej inwestycji.

W odpowiedzi na ww. pismo RDOŚ w Poznaniu dnia 12 listopada 2009 r. Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., w pismach z dnia 9 grudnia 2009 r. oraz 11 stycznia 2010 r., przesłał uzupełniające wyjaśnienia do Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia „Zbiornik Lutynia” na środowisko, dotyczące aspektów hydrogeologicznych, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, uszczelnienia zapory oraz

zabezpieczenia cmentarza i stanowisk archeologicznych. Do tej pory nie zostały złożone uzupełnienia raportu i wyjaśnienia dotyczące ochrony przyrody, w tym ocena wpływu zmian reżimu hydrologicznego w dolinie Lutyni na obszary prawnie chronione poniżej zapory, a także gatunki i siedliska chronione na obszarach Natura 2000. Nie przedstawiono również działań kompensacyjnych wynikających z przewidywanego zniszczenia cennych siedlisk i zasobów przyrodniczych. Nie określono również faktycznego zagrożenia powodziowego w rejonie planowanej inwestycji i nie dokonano porównania z wariantu zerowego (bez inwestycji) z proponowanym wariantem budowy zbiornika w aspekcie zagrożenia powodziowego.

III. Uwagi szczegółowe

1. W Raporcie na stronach 5 i 85 zapisano, że projektowany do budowy zbiornik Lutynia ma stanowić zabezpieczenie przeciwpowodziowe obszarów dolinnych w środkowym i dolnym biegu rzeki Lutyni i zapewnienie wody dla nawodnień w rolnictwie. Tymczasem na stronach 15 i 33 zapisano (powołując się na dane Graf i Kanieckiego 2000), że tylko niewielki obszar w rejonie wsi Lutynia jest okresowo zalewany wodami rzecznyymi w czasie wezbrań, a prawdopodobieństwo wystąpienia znaczących wezbrań w Lutyni i podtopień jest bardzo niewielkie (raz na 200 i raz na 500 lat). Brakuje w Raporcie szczegółowych informacji o częstotliwości występowania powodzi oraz wielkości obszaru i rozmiarach szkód gospodarczych powodowanych zalewami, a także o bezpośrednim zagrożeniu ludzi. W szczególności nie określono szacunkowych strat powodziowych przy wystąpieniu określonych przepływów oraz nie określono przepływu dozwolonego, przy przekroczeniu którego takie straty powstają. Przyjmując przykładowo przepływ dozwolony na poziomie 300% przepływu średniorocznego tj. ok. $1 \text{ m}^3/\text{s}$, to przy dopływie do zbiornika wody miarodajnej $Q_m = 12,7 \text{ m}^3/\text{s}$, rezerwa powodziowa zbiornika wynosząca 291 tys. m^3 , zostanie wyczerpana po 7 godzinach. W świetle wymagań RDW, odwołującej się do wykazania nadrzędnego interesu publicznego, funkcja p. powodziowa zbiornika (oprócz innych funkcji o znamionach nadrzędnego interesu publicznego) powinna być solidniej udokumentowana.
2. Na stronie 34 stwierdza się, że zbiornik Lutynia ma zapewniać wodę dla nawodnień rolniczych 85 ha gruntów rolnych. Wskazuje się na deficyty deszczu w tym rejonie, jednak bez podania konkretnych danych. Należy dokonać symulacji polegającej na ocenie wysokości zbiorów w nowych warunkach lepszego uwodnienia gleb w porównaniu do obecnych przeciętnych wydajności płodów rolnych z tego obszaru. Zakładając nawet 100% wzrost plonów, co jest założeniem i tak zbyt optymistycznym, to przyrost wielkości plonów z powierzchni 85 ha z pewnością nie zrównoważy poniesionych nakładów w ciągu 100 lat. Wyliczenie potrzeb nawodnień podsiąkowych w okresie IV – IX ocenione na 325 mm, przedstawione w raporcie na str. 34, wydaje się za duże. Nie wiadomo jak to było wyliczone. Przy takich potrzebach cała pojemność zbiornika wystarczała by na nawodnienie 386 ha, co w skali regionalnej nie ma większego znaczenia. To mogło być jedno gospodarstwo. Opady w tym okresie wynoszą 365 mm. Parowanie terenowe musiało by wynosić średni 3,8 mm na dobę, przy średnim terenowym wynoszącym 2,5 mm/dobę. Dla właściwej oceny przydatności zbiornika do nawodnień rolniczych wymagane jest pełniejsze uzasadnienie.
3. W kilku miejscach Raportu (np. str. 35, 37, 58, 64) napisano o możliwym rozwoju turystyki w rejonie zbiornika i rozbudowie infrastruktury rekreacyjno-turystycznej. Tymczasem na stronie 36 stwierdzono wyraźnie, że wody napełnionego zbiornika retencyjnego Lutynia nie będą atrakcyjne jeśli chodzi o ich rekreacyjne użytkowanie, bowiem będą na każdym etapie eksploatacji zanieczyszczone, w zasadzie eliminując otoczenie akwenów z użytkowania turystycznego. Szczegółowo o zanieczyszczeniach napisano także na stronach 51-54. Zapisy w Raporcie o omawianym zagadnieniu są ze sobą sprzeczne. Podstawowym warunkiem

rozwoju turystyki i rekreacji w pobliżu zbiorników wodnych jest czysta woda (o czym nawet wspomina się na stronie 35). Gdy jej nie ma trudno mówić o atrakcyjności danego obszaru dla turystyki i rekreacji i o wzroście wartości działek. Zbiornik wodny sam w sobie nie wnosi żadnej wartości. We wniosku inwestorskim i w raporcie oceny oddziaływania planowanego zbiornika na środowisko nie wskazano działań, które miałyby przyczynić się do poprawy jakości wody (obecnie złej) w rzece Lutyni i zapewnić w przyszłości utrzymanie właściwej jakości wody w akwenu na potrzeby rekreacji. Warunkiem realizacji planowanej budowy zbiornika i jego funkcji rekreacyjnej jest uprzednie uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w zlewni.

4. Zasadniczą wątpliwość budzi podana w raporcie wielkość parowania z lustra wody przy poziomie piętrzenia 124,24 m n.p.m. , tj. 491 mm/rok (stacja Pętkowo), co daje średnio wg raportu 0,009 m³/s. Prawdopodobnie przyjęta wielkość parowania dotyczy parowania z powierzchni terenu. Jeżeli jest to wielkość odnosząca się do roku to jest absolutnie błędna. Nie ma w Pętkowie stacji ewaporometrycznej. Najbliższa jest w Radzynie, albo w Sulejowie (za publikacjami IMGW). Ale tam parowanie tylko w okresie V – X wynosi 470 mm. A co z resztą roku? Z wielu znanych opracowań dla tego regionu Wielkopolski wynika, że wielkość parowania z lustra wody kształtuje się na poziomie ok. 800 mm/rok i więcej, co daje średnio ok. 0,014 m³/s przy powierzchni zbiornika 54,7 ha (przy NPP). Oczywiście jest to parowanie średnie. Jest rzeczą oczywistą, że zasadnicza część parowania przypada na miesiące letnie. W oszacowaniu parowania z powierzchni wodnej nie dotknięto sprawy zmian klimatycznych i wzrostu parowania. Z wyliczeń ekspertów IŚRiL w Poznaniu wynika, że przy takim wzroście temperatury i niedosytu wilgotności, jaki miał miejsce w latach 1996-2006, parowanie może wzrosnąć o 40%.

Reasumując: funkcja alimentacyjna zbiornika i gospodarka wodna na zbiorniku w okresach suchych powinna być solidniej udokumentowana, w szczególności w układzie miesięcznym, a nie w rocznym.

W wyjaśnieniu złożonym przez Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp., w piśmie z dnia 9 grudnia 2009 r. podano, że wielkość parowania obliczono na podstawie materiałów pomocniczych 16/74, opracowanych przez Centralne Biuro Studiów i Projektów Wodnych Melioracji i Zaopatrzenia Rolnictwa w Wodę „Bipromel” – tom I „Niedobory wodne”. Wielkości te dla posterunku Pleszew wynoszą dla lat suchych (p=20%) 220 mm. Obliczone zapotrzebowanie na wodę na pokrycie strat na parowanie w okresie kwiecień-wrzesień dla powierzchni zbiornika F=54,69 ha przy NPP = 124,25 m n.p.m. wynosi: $54,69 \cdot 10\,000 \cdot 0,220 = 120\,318\text{ m}^3$; straty dobowe wynoszą: $120\,318/183 = 657,5\text{ m}^3/\text{dobę} = 0,008\text{ m}^3/\text{s} = 8\text{ l/s}$.

5. W Raporcie napisano (str. 3 i 4 oraz 56), że projektowany zbiornik wodny Lutynia nie leży na żadnym obszarze objętym ochroną w formie przewidzianej artykułem 6.1. Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W zlewni dolnego biegu rzeki Lutyni leży obszar Natura 2000 ochrony siedlisk PLH31_31 Lasy Żerkowsko-Czeszewske, z dwoma rezerwatami, a mianowicie „Lutynia”, przylegający do doliny rzeki Lutyni, a także „Czeszewo”, przylegający do prawego brzegu rzeki Warty na północ od rezerwatu „Lutynia”. Od miejscowości Pawłowice w gminie Żerków dolina rzeki Lutyni leży w Żerkowsko-Czeszewskim Parku Krajobrazowym, a także mniej więcej od tej miejscowości jest usytuowana na Obszarze Chronionego Krajobrazu Szwajcaria Żerkowska. Ujściowy odcinek rzeki Lutyni leży na obszarze Natura 2000 ochrony ptaków PLB300002 Dolina Środkowej Warty. **W Raporcie nie wspomniano, czy zbiornik wodny Lutynia będzie miał jakiś wpływ, poprzez zmianę stosunków wodnych, na wymienione obszary Natura 2000, leżące wprawdzie poza obszarem budowy zbiornika, ale mające z nim powiązania poprzez rzekę Lutynię. Nie oceniono, czy planowana budowa zbiornika będzie wpływać na gatunki, siedliska oraz integralność wymienionych obszarów chronionych.**

Zgodnie z pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 12 listopada 2009 r. wymaga to uzupełnienia.

6. Prof. dr hab. Janina Borysiak przytacza w swoim Raporcie kilkanaście bardzo istotnych argumentów jednoznacznie wskazujących na straty w środowisku przyrodniczym, jakie bez wątpienia powstaną w przypadku realizacji inwestycji. Na stronach 21 i 22 oraz 43 i 91 Raportu wymienia się siedliska przyrodnicze Natura 2000 z załącznika Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG, które w wyniku realizacji inwestycji ulegną zniszczeniu. Na pierwszy plan wysuwa się bezpowrotna i niedająca się zrekompensować utrata zbiorowiska leśnego chronionego prawem Unii Europejskiej w ramach NATURY 2000, jakim jest tęg jesionowo - olszowy *Fraxino-Alnetum* (91EO - siedlisko priorytetowe) oraz trzech innych siedlisk chronionych w ramach Natura 2000 (9170, 6430, 6510; szczegóły na str. 91). Ponadto zniszczone zostanie kilkanaście innych siedlisk przyrodniczych rzadkich w Wielkopolsce. **W Raporcie nie została jednak podana powierzchnia poszczególnych siedlisk, dlatego trudno ocenić wielkość i wartość ponoszonej straty. Nie wskazano również, czy przewidywane są działania kompensujące straty przyrodnicze i nie określono zakresu niezbędnych kompensacji przyrodniczych. Zgodnie z pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 12 listopada 2009 r. wymaga to uzupełnienia.**

Nadmienić należy, iż zgodnie z prawem unijnym, zniszczenie tak cennych siedlisk jest dopuszczalne w przypadku zaspokojenia ważnych społecznych i braku możliwości rozwiązań alternatywnych. W świetle przedstawionych przez prof. J. Borysiak argumentów takich celów społecznych nie ma. Trudno bowiem uznać za „istotny cel społeczny” przewidywany wzrost turystycznej atrakcyjności terenów wokół zbiornika, a co za tym idzie wysoce prawdopodobny wzrost cen działek (kilku - kilkunastu prywatnych właścicieli gruntów). Wody zbiornika w wyniku wysokiej trofii i zanieczyszczenia będą mało przydatne dla celów rekreacyjnych, a w przypadku zakwitnięcia będą one gospodarczo bezużyteczne (por. str. 36 Raportu).

7. Budowa planowanego zbiornika wodnego Lutynia spowoduje straty w powierzchni leśnej. W zasięgu planowanej czaszy zbiornika znajduje się 10,36 ha lasów Nadleśnictwa Taczanów oraz 2,54 ha lasów nie będących własnością Skarbu Państwa, których drzewostany zostaną wycięte i wykarczowane. W Raporcie na stronie 79 autorka pisze, że obliczono wysokość jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyrąb drzewostanów. Podano konkretne kwoty odszkodowań dla Nadleśnictwa Taczanów i właścicieli lasów prywatnych. **Szkoda, że nie podano stosownego wzoru i danych dla poszczególnych drzewostanów. Utrudnia to analizę ekonomiczną uzasadnienia planowanej inwestycji.**
8. Konieczność wycięcia lasów na powierzchni 12,9 ha (tj. ok. 24% powierzchni planowanego zbiornika przy normalnym poziomie piętrzenia NPP), rodzi wątpliwości co do celowości budowy tego zbiornika z punktu widzenia retencji wody. W Raporcie zapisano (str. 31), że inwestor nie wziął pod uwagę zdolności retencyjnej drzewostanów, które zamierza wyciąć w związku z budową zbiornika. Nie porównał zdolności retencyjnej tych drzewostanów z uzyskanymi efektami zatrzymywania wód opadowych w planowanym akwenu. Przedstawiona w raporcie analiza tego zagadnienia jest niejednoznaczna. W tekście na str. 31 są przytaczane zarówno argumenty za budową zbiornika jak i udowodniające brak celowości tej budowy. Zdaniem Zespołu Roboczego w aspekcie ilościowym las, w porównaniu z obszarem rolniczym, retencjonuje ok. 30 mm wody więcej. W świetle powyższego retencja wodna planowanej do wycięcia powierzchni jest nieistotna.

Natomiast wycięcie lasu spowoduje istotne straty funkcji ekosystemowych lasu. W projekcie inwestycyjnym i w raporcie o oddziaływaniu planowanego zbiornika na środowisko nie przewidziano działań kompensacyjnych, związanych z wycinką drzewostanu na tak dużym areale, co należy uznać za nie spełnienie zapisów ustawy Prawo ochrony środowiska

(art. 75, Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 ze zm.) oraz ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2007 r. Nr 75 poz. 493).

9. W Raporcie na stronach 43-44 opisano wpływ wód zbiornika na pozostające w bezpośrednim sąsiedztwie drzewostany, w których dominują sztuczne drzewostany sosnowe. Są to drzewostany zlokalizowane pomiędzy rzędną normalnego piętrzenia wód (NPP = 124,25 m n.p.m.) i maksymalnego piętrzenia (MaxPP = 124,75 m n.p.m.), które w ramach działań minimalizujących szkody środowiskowe nie zostaną wycięte. Stwierdza się, że z punktu widzenia gospodarki leśnej może dojść do strat, spowodowanych pogorszeniem się stanu sanitarnego tych drzewostanów i wzrostem kosztów ich pielęgnacji.

W świetle literatury sosna uważana jest za gatunek o stosunkowo niewielkich wymaganiach siedliskowych, ale w rzeczywistości występuje w krańcowo różnych warunkach, zarówno klimatycznych, jak i glebowych, wykazując przy tym duże zdolności przystosowawcze. Cechuje ją m.in. bardzo szeroka rozpiętość pod względem wymagań wodnych, rosnąc przy opadach rocznych zarówno 400, jak i 2000 mm. Występuje na glebach suchych oraz terenach podmokłych, a nawet torfowiskach. Toleruje wyjątkowo dobrze różne warunki wilgotnościowe, **ale źle znosi wahania wilgotności**. Najlepsze rezultaty wzrostowe osiąga na glebach głębokich, świeżych, z **niewielkimi wahaniami wilgotnościowymi**.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że z punktu widzenia gospodarki leśnej dojdzie na pewno do strat spowodowanych wahaniami wód. Będzie to początkowo pogorszenie się stanu sanitarnego drzewostanów, zahamowanie przyrostów, a z czasem nawet obumieranie drzew.

10. W aspekcie oddziaływania planowanego zbiornika na zwierzęta można stwierdzić, że obecnie nie występują tam w dużej ilości gatunki uznawane za szczególnie rzadkie w Wielkopolsce. Wprawdzie na stronach 29 i 30 podaje się występowanie gatunków zwierząt ściśle i częściowo chronionych. **Nie podano jednak źródła informacji i/lub metod inwentaryzacji gatunków.** Z punktu widzenia prawa UE najcenniejsze jest stanowisko bobra - gatunku wymienionego w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG). Budowa zbiornika prawdopodobnie nie przyczyni się do zaniku tego stanowiska, choć niewątpliwie ograniczone zostaną żerowiska tego gatunku (wyrąb lasu). Obecnie jest to gatunek zwiększający liczebność i utrata tego stanowiska nie odbije się negatywnie na stanie populacji bobra w naszym regionie. Budowa zbiornika Lutynia spowoduje natomiast okresowy, krótkoterminowy, wzrost liczebności niektórych gatunków ptaków. Można spodziewać się, że gatunki migrujące będą wykorzystywać zbiornik w celach żerowiskowych lub jako miejsce odpoczynku. Pozornie wskazuje to na pozytywną rolę zbiornika. Nie zrekompensuje to jednak bezpowrotnej utraty wielu gatunków lęgowych (na stałe związanych z terenem), np. dzięcioł czarny (gatunek z I załącznika Dyrektywy Ptasiej UE), który wraz wycięciem lasu zniknie z tego terenu, podobnie jak prawie wszystkie gatunki leśne. W *Raporcie* znajduje się również informacja o występowaniu rzadkiego gatunku gada - żmii zygzakowatej *Vipera berus* (str. 29). Sądząc tylko na podstawie opisu siedlisk należałoby się spodziewać tam znacznie pospolitszego gatunku jakim jest zaskroniec. Wątpliwość tę należy rozstrzygnąć z Autorką.
11. Planowany zbiornik Lutynia będzie miał niewielki wpływ na ichtiofaunę, a inwestor nie przewiduje prowadzenia w nim gospodarki rybackiej (możliwe będzie jednak wędkarstwo). Jedynie przewidywane wahania poziomu wody związane z cyklicznym i regularnym opróżnianiem czaszy zbiornika może negatywnie wpływać na rozmnażanie się ryb i rozwój narybku. Budowa kolejnego stopnia wodnego spowoduje dalszą fragmentację systemu rzeczno Lutyni, jednak przy istniejących już czterech jazach i braku wędrownych gatunków ryb będzie to zmiana stosunkowo mało znacząca dla występujących tam populacji.

We wrześniu 2007 r. IMGW O/Wrocław na zlecenie KZGW sporządził wykaz wód przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków w warunkach naturalnych oraz migracji ryb w regionie wodnym Warty. Opracowanie uwzględniało wymagania określone przez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. z 2002 r. Nr 176, poz. 1455) oraz Dyrektywy 2006/44/EC (Dz. U. WE 25.09.2006, L 264/20-31). Zarówno w świetle przepisów krajowych jak i unijnych rzeka Lutynia nie spełnia wymagań o przydatności do bytowania ryb pod względem wskaźników fizykochemicznych. Parametrami decydującymi o nieprzydatności są: tlen, BZT5, jon amonowy, niejonowy amoniak, azotyny. Od 01.01.2005 r. uprawnionym do rybactwa na obwodzie rybackim rzeki Lutyni (na podstawie umowy użytkowania rybackiego) jest PZW Kalisz z siedzibą w Ostrowie Wlkp. Umowa zawarta została na 20 lat.

12. Ocena wpływu planowanego zbiornika na klimat jest nieprecyzyjna (punkt 6.7. Oddziaływanie zbiornika na klimat). W opinii członków Zespołu Roboczego tak mały zbiornik niewiele zmieni warunki nawet w klimacie lokalnym. Podniesie nieco wilgotność powietrza i zmniejszy amplitudy temperatury w obszarze liczonym najwyżej na kilkadziesiąt metrów od zbiornika, natomiast na zmiany prędkości wiatru nie wpłynie. Nie wiadomo o jakiej radykalnej zmianie cyrkulacji atmosfery nad Północnym Atlantykiem jest mowa? Czy chodzi o obecną oscylację Północnego Atlantyku, czy o przyszłe zmiany wywołane globalnymi zmianami klimatycznymi? **W świetle prawdopodobnych zmian klimatycznych, które pogorszą strukturę bilansu wodnego, gromadzenie wody w okresie jej nadmiarów (w okresie wiosennym) jest ze wszech miar pożądane.**

IV. Wnioski

Członkowie Zespołu Roboczego Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w Poznaniu posiadają wiedzę o niekorzystnych warunkach meteorologiczno-hydrologicznych Wielkopolski i mają świadomość, że w warunkach środowiskowych Wielkopolski, dotyczących warunków wodnych, naczelną zasadą powinno być „gromadzenie jak największej ilości wody w krajobrazie i jak najdłuższe jej przetrzymywanie, przy prawidłowej alokacji”. Dla zapewnienia rozwoju gospodarki narodowej, szczególnie w sferze produkcji rolniczej, nie ma obecnie ważniejszego zadania jak zaspokojenie potrzeb wodnych. Trzeba się zgodzić na pewne chwilowe straty niektórych elementów środowiska związane z budową nowych zbiorników wodnych.

W świetle przedłożonych dokumentów, dotyczących planowanego przedsięwzięcia „Zbiornik wodny Lutynia, gm. Dobrzyca i Kotlin”, na obecnym etapie postępowania administracyjnego w procesie inwestycyjnym, opinia Zespołu Roboczego RKOŚ w Poznaniu o realizacji tego przedsięwzięcia jest jednak negatywna. Zdecydowały o tym zarówny względy społeczno-ekonomiczne, jak i przyrodnicze.

1. We wniosku inwestorskim oraz raporcie o oddziaływaniu planowanego zbiornika wodnego Lutynia w niewystarczającym stopniu wykazano i uzasadniono funkcję przeciwpowodziową zbiornika oraz jego przydatność do retencji wody na potrzeby nawodnień rolniczych. W świetle wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej (Dyrektywa 2000/60/W), odwołującej się do wykazania nadrzędnego interesu publicznego, funkcja przeciwpowodziowa zbiornika (oprócz innych funkcji o znamionach nadrzędnego interesu publicznego) powinna być solidniej udokumentowana. Natomiast ocena przydatności zbiornika do celów rekreacyjnych jest wewnętrznie sprzeczna (z argumentami zarówno pozytywnymi, jak i negatywnymi, bez rozstrzygnięcia ich wagi). Możliwość pełnienia funkcji rekreacyjnych zbiornika, przydatność wody do nawodnień rolniczych oraz zapewnienie dobrego stanu ekologicznego wód, wymaga wcześniejszego uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej w zlewni.

2. W raporcie o oddziaływaniu planowanego przedsięwzięcia nie dokonano wymaganej oceny ilościowej i jakościowej pozytywnych i negatywnych oddziaływań budowy zbiornika na warunki hydrologiczne i jakość wód, zmiany szaty roślinnej i świata zwierząt, a w szczególności na gatunki i siedliska prawnie chronione oraz integralność obszarów chronionych Natura 2000. Nie pozwala to jednoznacznie ocenić wpływu planowanej inwestycji na środowisko. Nie dokonano również wystarczającej analizy różnych wariantów planowanego przedsięwzięcia, w tym racjonalnego wariantu alternatywnego oraz wariantu najkorzystniejszego dla środowiska.
3. Wielkopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Poznaniu Rejonowy Oddział w Ostrowie Wlkp. do tej pory nie złożył uzupełnienia raportu i wyjaśnienia dotyczącego ochrony przyrody, w tym oceny wpływu zmian reżimu hydrologicznego w dolinie Lutyni na obszary prawnie chronione poniżej zapory, a także gatunki i siedliska chronione na obszarach Natura 2000. Nie przedstawiono również działań kompensacyjnych wynikających z przewidywanego zniszczenia cennych siedlisk i zasobów przyrodniczych. Nie określono również dotychczasowego zagrożenia powodziowego w rejonie planowanej inwestycji i nie dokonano porównania z wariantu zerowego (bez inwestycji) z proponowanym wariantem budowy zbiornika.
4. W projekcie inwestorskim planowanego zbiornika Lutynia oraz raporcie o jego oddziaływaniu na środowisko przyjęto błędne wskaźniki i metody obliczeniowe dotyczące parowania oraz przepływu nienaruszalnego, co może w przyszłości niekorzystnie wpłynąć na warunki hydroekologiczne systemu rzecznej Lutyni i samego zbiornika. Dlatego funkcja alimentacyjna planowanego zbiornika i gospodarka wodna na zbiorniku w okresach suchych powinna być solidniej udokumentowana, w szczególności w układzie miesięcznym, a nie rocznym.
5. W Raporcie o oddziaływaniu planowanego przedsięwzięcia „Zbiornik Lutynia” wykazano, że wystąpią duże straty w zasobach leśnych oraz siedliskach przyrodniczych wymienionych w załączniku Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG (w tym siedliska priorytetowego). Drzewostany na powierzchni 12,9 ha, znajdujące się w czaszy zbiornika zostaną wycięte, a siedliska przyrodnicze zostaną zalane. W raporcie nie została jednak podana powierzchnia poszczególnych siedlisk, dlatego trudno ocenić wielkość i wartość ponoszonej straty. Nie wskazano również, czy przewidywane są działania kompensujące straty przyrodnicze i nie określono zakresu niezbędnych kompensacji przyrodniczych. Zgodnie z pismem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu z dnia 12 listopada 2009 r. wymaga to uzupełnienia.
6. Podczas dyskusji na posiedzeniu Regionalnej Komisji ds. ocen Oddziaływania na Środowisko w Poznaniu poruszono problem braku dokumentacji hydrogeologicznej, obejmującej czaszę zbiornika i tereny przyległe, a także wskazano potrzebę lepszego udokumentowania powiązań i oddziaływań hydrogeologicznych planowanego zbiornika.

Zo zgodności z oryginałem
PRZEWODNICZĄCY
REGIONALNEJ KOMISJI
DO SPRAW OCEN ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
w Poznaniu
prof. dr hab. Andrzej Mizgajski

Przewodnicząca Zespołu Roboczego
Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania
na Środowisko w Poznaniu

Janina Zbierska
Prof. dr hab. Janina Zbierska

22